

29. april 2011

REVISJON AV FORSKERUTDANNINGEN VED

DET HUMANISTISKE FAKULTET

HØRINGSUTTALELSER LLE

Allmenn litteraturvitenskap	s 3
Nordisk litteraturvitenskap	s 3
Nordisk språkvitenskap	s 4
Teatervitenskap	s 5
Forskergruppen Naturens kulturhistorie	s 6
Forskargruppa Nordisk grammatikk og semantikk	s 7
Forskargruppa for norrøn filologi	s 7
Forskargruppa Tekst, diskurs og fagkommunikasjon	s 9
Forskergruppa Tekst, handling, rom	s 10
Forskergruppen Visuell kultur	s 12
Ann Kristin Molde	s 13
Koenraad de Smedt	s 14
Øivind Andersen og Gunnstein Akselberg	s 15
Nasjonal forskerskole TBLR, avdeling Bergen	s 17
Forskerskolen i språkvitenskap og filologi	s 23
Fellesuttalelse fra digital kultur (Faggruppe for digital kultur, Forskergruppe for digital kultur og Forskergruppe for elektronisk litteratur)	s 25

Allmenn litteraturvitenskap

Fagfolkene ved Allmen litteratur har drøftet forslaget til revisjon av forskerutdanningen ved HF, og av de som har uttalt seg, er det flertall for at instituttene (via forskergruppene) får økt ansvar for og bedre kontroll med forskerutdanningen.

Vi har ikke tatt direkte stilling til om forskerskolene skal nedlegges, de kan kanskje fortsette, men ikke med enerett og eneansvar for opplæringsdelen, slik de nå har. Om en økning av instituttenes ansvar skulle innebære en nedleggelse av forskerskolene, så vil vi kunne gå med på det, forutsatt at instituttene står for et overordnet oppsyn med utdanninga som skjer i regi av forskergruppene.

Det må også nevnes at forslaget fra fakultetet, slik det nå foreligger, er uklart på mange punkter, mange spørsmål er hittil ubesvart, men vi støtter altså den generelle tendensen i forslaget.

Erling Aadland
fagkoordinator

Nordisk litteraturvitenskap

Fagmiljøet stiller seg kritisk til forslaget fra dekanatet ("Revisjon av forskerutdanningen ved Det humanistiske fakultet", februar 2011).

1) Forslaget fremstår som lite gjennomtenkt. Som begrunnelse for en revisjon på nåværende tidspunkt refereres det innledningsvis til en uspesifisert kritikk av forskerutdanningen slik den er nå. Men alternativet som blir skissert i forslaget er samtidig uklart og forvirrende på en rekke punkter. Blant annet er det vanskelig å forstå hvordan ansvaret skal fordeles mellom instituttene/instituttleder, forskergruppene/forskergruppeledere og det nye "forsknings- og forskerutdanningsutvalget" (to av dem, ett ved instituttet og ett ved fakultetet?). Forslaget ser ikke minst ut til å måtte resultere i mer administrasjon og mindre forskning, både for stipendiatene, forskergruppedlemmene og andre fagpersoner.

2) Forskergruppene fungerer svært ulikt, og vi mener at det nettopp er det gode ved dem. Å strømlinjeforme forskergruppene for å tilpasse dem opplæringskravene til stipendiatene vil gjøre deltakelsen i disse forskergruppene langt mindre givende for både ansatte og stipendiater. Forskningstiden er allerede under sterkt press, og uformelle faglige møtepunkter finnes nesten ikke lenger. Litteraturmiljøet ved nordisk anser det som en fordel at forskergruppene nettopp kan være uformelle fora der stipendiater, veiledere og andre ansatte er likestilte samtalepartnere.

3) Forskerskolene kan sikkert forbedres, men er det nødvendig å legge dem ned? Forskerskolen i estetiske fag (TBLR) der våre stipendiater hører til, kunne for eksempel med fordel (og nokså lett!) blitt omorganisert slik at flere ansatte blir involvert i denne skolen ("rotasjonsprinsipp"). Men å rasere et tilbud som er blitt utviklet over tid, og som har fungert tilfredsstillende for en god del stipendiater (se evalueringene som ligger på skolens nettsider), virker overilt, og til og med uansvarlig, så lenge et alternativ ikke er på plass. Et slikt alternativt tilbud burde dessuten ikke bare finnes på papir, men også vært utprøvd! Kritikken

mot forskerskolene burde dessuten blitt formulert på en måte som gjorde det mulig å kunne ta tak i problemene. Med andre ord: Bedre utredning!

4) Mer og mer ansvar flyttes nå fra fakultetsnivå over til instituttsnivået. Intensjonen er god; det skal være mulig for instituttene å påvirke undervisning og forskning i større grad enn før, osv. Men forflyttingen innebærer også merarbeid for de ansatte, både faglig og administrativt, og denne økende arbeidsmengden kompenseres det ikke for med nye faglige stillinger. Samtidig er det ikke på alle områder at en slik "innsnevring" av miljøet er tjenlig for forskningen. Når det gjelder stipendiatmiljøet mener vi at stipendiatene nettopp kan ha godt av å bli kjent med stipendiatene ved de andre instituttene, og at de blir oppfordret til tverrestetisk og tverrfaglig samarbeid. Forskerutdanningen burde videre kunne ta vare på både talentene som kommer fra egne miljøer, og tilrettelegge for forskertalenter som kommer utenfra, og som ønsker å utvikle seg i en annen retning enn den som er tegnet opp fra de eksisterende forskermiljøene ved instituttet.

Christine Hamm
Fagkoordinator nordisk litteratur
13. april 2011

Nordisk språkvitskap

Framlegget om revisjon av forskarutdanninga er drøfta i fagmiljøet 17.03.11.

Fagmiljøet stør fråsegna frå norrønmiljøet v/Odd Einar Haugen, og vil særleg framheva omsynet til forskarskulen i språkvitskap og filologi. Denne forskarskulen er velfungerande og syter for gode samarbeidslinjer til nasjonale fagmiljø og mellom språkmiljøa ved fakultetet. Dei forskargruppene som vårt fagmiljø deltek i, er for ueinsarta og for laust organiserte til at dei kan overta eit fast og formalisert ansvar for forskarutdanning, og denne utdanninga bør derfor framleis vera eit fakultetsansvar.

Fagmiljøet er òg kritisk til at det skal vera eit krav om to/fleire rettleiarar pr. phd-student. Ei slik ordning kan ofte vera god og tenleg, men treng ikkje formulerast som eit mekanisk krav.

Fagmiljøet er elles kjent med at dei andre forskarskulane ved fakultetet ikkje er rekna som like velfungerande som forskarskulen i språkvitskap og filologi. Det er då meir naturleg å innleia reformarbeidet med å revidera det som ikkje fungerer, enn å endra noko som faktisk fungerer.

30.03.11

For nordisk språk

Johan Myking
fagkoordinator

Teatervitenskap

I prinsippet har teatervitenskap ikke noe imot at ansvaret for forskerutdanningen delegeres til instituttene, slik det foreslås av dekanatet. Men vi frykter at en eventuell avvikling av forskerskolene, som også ligger inne i forslaget, vil svekke kvaliteten på forskerutdanningen, bl.a. fordi vi tror det tverrfaglige og tverrinstitusjonelle samarbeidet vil bli svekket. Vi mener at det ikke bør foretas noen omlegging av den etablerte forskerutdanning før resultatene av den pågående evalueringen av forskerskolene foreligger og har vært grundig diskutert i fag- og instituttmiljøene.

Vi er enige i det som også understrekes i dekanatets forslag, at Ph.D.-kandidatene skal integreres i fagmiljøene og især forskergruppene. Men vi mener det vil være feil å tillegge forskergruppene organisatorisk og pedagogisk ansvar for de enkelte stipendiaters forskerutdanning. Det ansvar bør ligge hos veileder(ne), slik det også fremgår av dekanatets forslag, men i kombinasjon med en noe uklar idé om at forskergruppene skal tillegges større ansvar for forskerutdanningen.

Vi mener dessuten at forskergruppene først og fremst bør være frie og kreative fora for forskning og forskningsdialog. Mange av forskergruppene har preg av å være løst sammensatte work-in-progress-grupper. Forskergrupper muterer og forandrer seg, skifter faglig fokus og medlemmer skiftes ut.

Det er også vår oppfatning at mange forskergrupper er tematisk og faglig avgrenset på en måte, som gjør dem relevant i forhold til få stipendiaters prosjekter, noe som kan medføre at noen grupper får mange Ph.D.-kandidater, mens andre grupper vil få færre eller ingen. Det kan føre til en funksjonsdeling mellom forskergrupper som får preg av å bli forskerutdanningsgrupper, mens andre grupper forblir rene forskergrupper.

Knut Ove Arntzen

(sign.)

Fagkoordinator teatervitenskap

Forskergruppen Naturens kulturhistorie

Selv om forskergruppen ser at det er enkelte problemer med forskerutdanningen slik den drives i dag, mener vi at det foreliggende forslaget går alt for langt i å omorganisere aktiviteten. Vi mener også at dersom forskerutdanningen skal omorganiseres, forutsetter det en mer langsiktig planlegging og grunnleggende diskusjon enn det det vil bli anledning til dersom man går inn for det foreliggende forslaget. Dette gjelder ikke minst den økonomiske siden av revisjonen, noe vi savner en gjennomgang av i det foreliggende forslaget.

Vi har følgende kritiske merknader til dekanatets forslag til revisjon av dekanatets forslag:

- Kritikken som rettes mot nåværende organisering av forskerutdanningen er uklar. Det er også uklart hvem denne kritikken kommer fra. De som driver forskerskolene og som har erfaring med denne virksomheten, burde ha en viktigere stemme i denne diskusjonen. Før man kan gå videre med denne saken, mener vi derfor at det må til en mer prinsipiell og åpen diskusjon om forskerutdanningen på HF som deretter kan danne grunnlag for et nytt og bedre fundert dokument om revisjon av forskerutdanningen.
- Selv om dette ikke er eksplisitt tematisert i forslaget, virker det ganske tydelig som om muligheten til innsparing er en hovedmotivasjon. I et nytt forslag til revisjon bør det derfor også foreligge en oversikt over ressursene som i dag brukes til forskerutdanning, og hvordan man videre tenker seg disse omdisponert i forbindelse med en omdisponering. Fra vårt ståsted vil en slik gjennomgang av økonomien i forskerutdanningen være en å betrakte som en forutsetning for en konkret og oversiktelig diskusjon. Vi kan vanskelig se for oss hvordan forskerutdanningen skal tjene på en eventuell innsparing slik situasjonen er i dag.
- Status for de nåværende forskerskolene virker uklar. På den ene siden virker det som om de skal nedlegges, mens de tildeles samtidig en rolle i den nye modellen på en del områder (for eksempel s. 4).
- Status for forskergruppene virker også uklar, og vi er i utgangspunktet skeptisk til at forskergruppene skal ha en slik institusjonell rolle i forskerutdanningen som skisseres, og særlig dersom finansieringen av denne virksomheten er uklar. Vi frykter også at den nye rollene til forskergruppene vil medføre at det som i dag er en renskåret forskningsaktivitet vil bli rettet mer mot undervisningsvirksomhet. I dag er ikke arbeid med forskerutdanning definert som forskningstid, men vi frykter at det er noe i den retning dekanatets forslag legger opp til. Vi frykter også at flere forskergrupper vil bli lagt ned dersom dette forslaget blir vedtatt, og at miljøene heller vil organisere virksomheten sin i forskernetverk.
- Forslaget har ikke tatt med i betraktningen at forskerutdanningen i dag også i stor grad er rettet mot både frie prosjekter finansiert gjennom NFR og direkte igjennom HF samt eksterne doktorander fra samarbeidsinstitusjoner (høyskolene bl.a.) som er tatt opp på PhD-programmet på HF. Som oftest er ingen av disse kandidatene med i forskergrupper, og organiseringen vil bli svært tungrodd dersom man ser for seg at man skal fordele disse på de eksisterende forskergruppene.

For forskergruppen i Naturens kulturhistorie, 15.04.2011,

Jørgen Bakke, leder.

Forskargruppa Nordisk grammatikk og semantikk

Framlegget inneber i realiteten ei fragmentering av ansvaret for forskarutdanninga, og det er vanskeleg å sjå korleis det skal gje ei betre utdanning.

Ansvaret for forskarutdanninga bør liggje på fakultetsnivået og eit lite sett av forskarskular. Det er effektivt både fagleg og administrativt.

Forskaraskulen i språkvitskap og filologi har fungert svært godt i fleire år. Uansett korleis forskarutdanninga elles vert organisert, MÅ fakultetet leggje til rette for at denne skulen vert ført vidare.

Dei aller fleste forskargruppene er for små til å kunne ta noko ansvar for forskarutdanninga. Det er heller ikkje forskargruppene si oppgåve å drive med utdanning. Føremålet deira er forskning.

Framlegget om fast ordning med fleire rettleiarar framstår som unødvendig rigid. Det kan godt vere ein hovudregel, men ikkje noko påbod.

Torodd Kinn, leiar

Forskargruppa for norrøn filologi

1. Rettleiarfunksjonen

Vi ser at det i enkelte samanhengar kan vere behov for to rettleiarar, men trur ikkje dette bør gjennomførast som hovudregel. Det vil føre til meirarbeid for det vitskaplege personalet, og kan gje grunnlag for ulike typar av faglege konflikhtar. Kort sagt er det slik at fleire kokkar ofte gir meir søl.

2. Avvikling av ordninga med forskarskolar

Framlegget seier ikkje rett ut at forskarskolane skal leggjast ned, men at dei – om dei skal vidareførast – skal drivast på instituttnivå. Med tanke på ressurstilDELINGA for institutta trur vi at dette i realiteten inneber nedlegging. Mange forskarskolar vil vere fag- og instituttovergripande og bør derfor organiserast på eit høgare nivå.

Vi kjenner ikkje til at forskarskolane har fått dårleg evaluering. Tvert om har vi inntrykk av at dei har fungert godt, og at dei har kunna tilby eit breiare, ofte nasjonalt miljø for kandidatane. Nedlegginga framstår dermed som eit reint sparetiltak.

For ordens skuld nemner vi at det er i alle fall to forskarskolar som er aktuelle for doktorgradsstudentar i norrøn filologi. Den eine er sommarksolen i språkvitskap og filologi, som skulle vere godt kjend ved LLE, og som får gode skussmål frå mange kantar. Den andre er sommarskolen ved CMS, som tilbyr arbeidseminar og dessutan driv ein internasjonal sommarskole med sterk søking frå mange land, jf.

<http://www.uib.no/cms/nyheter/2010/06/stor-tilstromning-til-sommerskole>

3. Overføring av miljøansvar til forskargruppene

Forskargrupper vil bli oppretta og nedlagde, dei vil vere aktive eller i dvale. På somme felt kan det vere fleire forskargrupper som tilbyr eit spennande miljø, på andre felt ingen.

Forskargruppene er etter vårt syn for lite stabile til at dei kan overta faste funksjonar i doktorgradsutdanninga. Der det er aktive forskargrupper, vil dei vere opplagde og sjølvsgde miljø for PhD-kandidatar. Men ein kan ikkje rekne med at det vil vere slike forskargrupper for alle kandidatar.

Forskargruppa i norrøn filologi har sidan opprettinga i august 2010 hatt ganske høg aktivitet, men den har berre ein regulært møtande medlem i fast, vitskapleg stilling, Odd Einar Haugen, som er leiar for gruppa. Ansvar for forskarutdanninga kan ikkje leggjast på andre enn personale i fast vitskapleg stilling, og i ein situasjon der Odd Einar Haugen er rettleiar for ein PhD-kandidat, er det begrensa kor mykje meir leiaren av forskargruppa Odd Einar Haugen har å tilby rettleiaren Odd Einar Haugen og hans kandidat.

Inntil vidare trur vi at det beste tilbodet ligg i samspelet mellom ein hovudrettleiar, ei eller fleire forskargrupper og nasjonale eller jamvel nordiske samlingar i regi av forskarskolar.

Bergen, 17. mars 2011

På vegner av forskargruppa,
Odd Einar Haugen

Forskargruppa Tekst, diskurs og fagkommunikasjon (TDF)

Framlegget om revisjon av forskarutdanninga er drøfta blant medlemene av forskargruppa, som har samla seg om desse synspunkta:

- TDF er eit tverrfagleg og tverrinstitusjonelt nettverk av forskarar ved to institusjonar – NHH og UiB, tre institutt – FSK, LLE og IF og sju fag – nordisk, lingvistikk, japansk, spansk, fransk, tysk og engelsk. Gruppa har ein relativt fri og uformell struktur, og målet er primært å vera eit forum for fagleg diskusjon og gjensidig utveksling av informasjon.
- Det vil vera heilt urealistisk for vår gruppe, med såpass heterogen medlemsmasse og laus struktur, å overta noko formelt ansvar for forskarutdanninga.
- Vår forskargruppe har derimot phd-stipendiatar og masterstudentar som medlemmer, dette er både ønskjeleg og uproblematisk.
- Svært mange av medlemene i forskargruppa TDF har personlege erfaringar med forskarskulen i språkvitskap og filologi, som faglege leiarar, stipendiatar, deltakarar i lokale meisterklassar og nasjonale seminar osv. Våre eintydige erfaringar fortel at forskarskulen er velfungerande og effektiv. Ein slik overgripande og felles forskarskule bidrar til fagleg kohesjon, medan nedlegging og fordeling på institutta vil føra til fragmentering og dermed mindre effektivitet.
- I tillegg inngår forskarskulen i den nasjonale forskarskulen i språkvitskap og filologi, som er eit samarbeid mellom UiB, UiO, UiA, NTNU, UiT og NHH, som NHH/FSK har leiaransvaret for fram til august 2012.
- Skulle forskarskulen på UiB verta oppsplitta i mindre einingar, ville det skapa store praktiske problem for samarbeidet, ettersom FSK då vil måtta forhalda seg til ei rekkje partnerar ved UiB.
- TDF vil derfor åtvare mot ei slik omorganisering som fakultetet gjer framlegg om.

For forskargruppa i tekst, diskurs og fagkommunikasjon

Trine Dahl og Johan Myking
arbeidsutval

30.03.11

Forskargruppa Tekst, Handling, Rom (THR)

Forskargruppa THR er primært oppteken av arbeidet med forskingsprosjektet "Text, Action and Space (TAS). Performative language and topographical patterns as converging areas in modern drama, prose fiction and film. An inter-disciplinary approach to literary and cultural studies". Gruppa avslutta i 2010 første fase i prosjektet med utgjevinga av ein antologi på Aarhus University Press, og starta samme år opp TAS Phase II: "Text, Action, Emotion", som nå er i arbeid med sikte på utgjevinga av antologi nr to. Gruppa arbeider bevisst med internasjonalt komparativt og inter-estetisk samarbeid mellom seniorar, juniorar, postdoc's og PhD-studentar, i forholdet mellom Bergen, Oslo, Norge, Danmark, Tyskland, Sveits, Austerrike og USA. Samarbeidet er bevisst innretta på gjensidig kompetansspreiing og -heving. Seniorane rettleier postdocs og PhD-studentar der det er ønskeleg, og gruppa er også bevisst på å dra inn PhD-studentar og postdocs i forsking-, redigerings- og publiseringsarbeid.

Gruppa hadde si hittil siste store samling i Paris H2010, men er kontinuerleg aktiv i form av nettverkssamarbeid. I åra gruppa har eksistert, har både internasjonale og nasjonale seniordeltakarar i den bidratt til forskarutdanninga i form av deltaking i seminar, forskarutdanningskurs, og gjesteforelesingar – innanfor rammene av det lokale fagmiljøet i allmenn litteraturvitskap i Bergen og av forskarskolen Tekst Bilde Lyd Rom, avd. Bergen, og samme skole sitt nasjonale nivå.

Jamvel om gruppa altså arbeider tett med PhD-kandidatar både frå Bergen og frå utlandet, er den som forskargruppe, i sin nåverande fase og i si nåverande form, ikkje primært innretta på å ta over eit formelt forskarutdanningsansvar ved HF/UiB. Dette fordi den ikkje har regelmessige møte i Bergen gjennom semestera, og også fordi den nettverksmessig arbeider primært med prosjektretta verksemd og med eit spesifikt, for forskingsgruppa samlande tematisk fokus. Det som likevel gjer den eigna til å vere aktiv *også* i forskarutdanning, er at den både har representantar for gode forskingsmiljø, og samstundes går på tvers av disiplinær, institutt, fakultet, universitet og landegrensar.

Fleire av gruppas deltakarar har imidlertid gjennom spesielle engasjement som nemnt vore aktive bidragsytarar i forskarutdanningsmessige seminar og kurs ved HF/UiB, og mange av dei er i tillegg PhD-veileदारar i sine lokale fagmiljø. Dette vil dei halde fram med. Likevel er THR-gruppas aktivitetar, som i nåverande fase er engasjert i arbeidet med forsking til, komponering og redigering av og utgjeving av bok, og i spesielle nettverkskontaktar og samlingar for desse formåla, som gruppe ikkje i tilstrekkeleg grad innretta på å systematisk drive formell forskarutdanningsverksemd på vegne av HF-fakultetet.

Til desse behova anser vi desse som dei best eigna: Til å utøve ansvaret for den heilskapleg detaljerte framarbeidinga av kandidatanes avhandlingar står dei faglokale instituttmiljøa (også våre miljø), forskingsgruppene (også medlemmer av vår gruppe) og særleg den/dei individuelle veileदारane mest sentralt (også medlemmer i vår gruppe). Til å utøve ansvaret for kandidatanes fagleg-utdjupande og allment overgripande opplæringsdel står forskarskolane mest sentralt, i våre fag her i Bergen: Forskarskolen Tekst Bilde Lyd Rom (der også medlemmer av vår forskargruppe er aktivt engasjerte).

Av ovanstående framgår det at THR-gruppas medlemmer har vore og er sterkt aktive i forskarutdanninga, både i avhandlingsdelen og i opplæringsdelen, og det vil dei som nemnt halde fram med. I forhold til det nåverande primære forskings- og publiseringsfokuset innanfor THR-gruppa, ser vi formelt forskarutdanninga ved HF/UiB likevel best tent med å oppretthalde dagens ordningar, ved at Fakultetet sitt ansvar for forskarutdanninga er delt mellom på den eine sida veileदार, hans/hennar fagmiljø og forskingsgruppe (avhandlingsdelen), og forskarskolen for dei estetiske faga og nettverkskontaktane den har med tilsvarande forskarskolar eller forskarutdanningskurs (opplæringsdelen).

Til orientering, THR/TAS-gruppas nåverande samansetjing er:

Seniorforskarar (2 interne LLE/4 interne UiB; 5 eksterne internasjonalt): Lars Sætre (UiB), Atle Kittang (UiB), Patrizia Lombardo (Genève), Svend Erik Larsen (Aarhus), J. Hillis Miller (Irvine/USA), Erika Fischer Lichte (Berlin), Angela Esterhammer (ass. medlem; Zürich og Kana-da), Tone Selboe (UiO), Ragnhild Reinton (UiO), Asbjørn Grønstad (UiB), Randi Koppen (UiB).

Junior (1 intern UiB): Jorunn Svensen Gjerden (UiB).

Postdoc's (1 intern LLE/2 interne UiB; 5 eksterne internasjonalt): Laurent Darbellay (Genève), Anders Kristian Strand (UiB), Mads Baggesgaard (Aarhus), Boris Grkinic (Wien), Jakob Ladegaard (Aarhus), Mads Thygesen (Aarhus), Øyvind Vågnes (UiB).

PhD-studentar/stipendiatar (1 intern LLE/2 interne UiB; 2 eksterne internasjonalt): Anders M. Gullestad (UiB), Maja Petrić (Seattle/USA), Tonje Haugland Sørensen (UiB) og Julien Zanetta (Genève).

TAS si leiargruppe er Lars Sætre, Atle Kittang, Patrizia Lombardo og Svend Erik Larsen. Redaksjonsgruppa består av dei fire nemnde pluss Ragnhild Reinton, Anders M. Gullestad og Julien Zanetta.

Pva THR,
– Lars Sætre

Forskergruppen Visuell kultur:

Forskergruppen Visuell kultur har følgende bemerkninger til det foreliggende forslag:

1. Vi merker oss at forskerskolenes framtidige status synes å være uavklart i forslaget. På den ene side foreslås de avviklet i sin nåværende form. På den annen side åpnes det for at de *kan* videreføres i regi av grunnenhetene – og at forskergruppene skal overta noe av ansvaret som så langt har vært pålagt forskerskolene. Dette vil i så fall innebære større arbeidsbyrder for forskergruppene og ikke minst for lederne som skal organisere dette arbeidet. Dette er helt klart et ressurs spørsmål – og det vi etterlyser i planen, er en nærmere konkretisering av hvordan forskergruppene kan tilføres de ressurser (frikjøp fra annen undervisning, midler til gjesteforskere, seminarer osv) som vil være nødvendig for å kunne gjennomføre de oppgaver som skisseres i planen.

2. De tilbakemeldinger vi har fått vedrørende forskerskolen TBLR som er den våre stipendiater ”sokner” til, har vært svært blandet. På den ene siden kan tverrfagligheten oppleves som berikende og inspirerende. På den annen side rapporterer noen om frustrasjoner over å ha fått ukvalifiserte tilbakemeldinger fra deltakere/ ledere fra andre fagområder. Det kan også innvendes det ikke har vært gjort forsøk fra den nevnte forskerskolens side på å etablere en fast dialog med veiledere og forskergrupper.

Vi mener derfor at det bør foretas en grundig evaluering av forskerskolene før det foretas endelige beslutninger vedrørende deres fortsatte eksistens. En slik evaluering bør blant annet rette seg mot å fange opp hvordan PhD-studentene selv – og deres veiledere opplever tilbudet – ikke minst med tanke på tverrfagligheten det legges opp til. Videre må det vurderes om disiplinspesifikke forskerskoler vil være bedre alternativ. Eller kunne en tenke seg eventuelle tverrdisiplinære tilbud med mer avgrensede disiplinære rammer enn det som TBLR legger opp til? Med bakgrunn i erfaringene fra vår egen tverrdisiplinære sammensetning, vil vi framheve kombinasjonen kunsthistorie-mediavitenskap som en mulig framtidig faglig ramme for et slikt forskerskoletilbud.

3. Tilslutt en kort bemerkning vedrørende veilederfunksjonen: Vi stiller oss prinsipielt kritiske til fakultetets anbefaling av en ordning med flere veiledere. Når veiledningsansvaret skal fordeles på flere, vil det erfaringsvis også kunne åpne for konflikter og faglig uenighet og ikke minst ansvarsfraskrivning. Men vi ser også det positive ved å åpne for unntak, som for eksempel at det oppnevnes biveiledere tilknyttet vertsinstitusjoner under eventuelle forskningsopphold i utlandet under stipendiatperioden.

Mhv Sigrid Lien

Ann Kristin Molde

1. FORSKERSKOLENE:

Instituttene, for eksempel delvis gjennom nye forsknings- og forskerutdanningsutvalg, kan med fordel kan ta mer ansvar for forskerutdanningen, både når det gjelder interne og eksterne doktorgradskandidater. Men LL er et faglig heterogent institutt som dermed ikke er en særlig hensiktsmessig enhet for organisering av forskerutdanningskurs. Forsknings- og forskerutdanningsutvalget ved LLE (dersom ny modell skal innføres), bør dermed fungere som et utvalg på et overordnet og kvalitetssikrende nivå, ved å passe på at alle doktorgradskandidatene som instituttet har ansvar får, får et godt nok tilbud. På mindre heterogene institutt, som kanskje AHKR og Griegakademiet, kan sannsynligvis disse utvalgene også stå for organisering av kurs og samarbeid med andre aktører om nasjonale og internasjonale kurs, men ved LLE er dette lite hensiktsmessig. Forskerskolen i språkvitenskap og filologi og TBLR kommer her inn som et viktig virkemiddel for LLE og IF i kursorganisering (lokalt og gjennom samarbeid), der LLE og IF i en eventuell ny modell bør ta ansvar for hver sin av disse.

Disse forskerskolene kan videre med fordel knyttes nærmere til forskergruppene, ved at forskergruppelederne bør utfordres til å i mye større grad både delta og komme med innspill til forskerskolene om hva deres kandidater trenger. Også forsknings- og forskerutdanningsutvalgene bør ta et ansvar for å få forskergruppelederne til dette. I tillegg er det viktig at de også selv som utvalg bør komme med innspill til forskerskolene, primært den forskerskolen instituttet selv er ansvarlig for, men også andre forskerskoler som doktorgradskandidater ved deres institutt går på. Forskerskolelederen for den eller de forskerskolene som instituttet har ansvar for, bør videre sitte i forsknings- og forskerutdanningsutvalget, som fullverdige medlemmer.

For doktorgradskandidater som ikke får noe godt nok tilbud gjennom disse forskerskolene, bør forsknings- og forskerutdanningsutvalget ta grep for å hjelpe dem over i eventuelle andre forskerskoler, der det er aktuelt, få startet en ny tilleggsforskarskole (om det skulle trengs) eller kanskje gi dem ekstramidler for å kunne reise mer ut siden institusjonen her har mindre å tilby dem av opplæring.

Uansett: Det at dagens forskerskoleordning ikke gir et godt nok tilbud til alle doktorgradskandidater, betyr ikke at man bør kutte ett av de (i mine øyne) få tiltakene som faktisk fungerer godt for en god del doktorgradskandidater. Om disse forskerskolene skal kunne videreføres og kunne fungere godt også innen en ny modell, er to ting særlig viktig. For det første bør ikke fakultetet slutte å drifte forskerskolene før instituttene har fått tid nok til å - gjerne sammen med fakultetet - utvikle ordninger for drift og finansiering av forskerskoler innenfor ny modell, slik at det blir kontinuitet i

forskerskolenes arbeid. For det andre er det viktig at samtlige midler som i dag brukes til forskerskoler, overføres til instituttene, pluss helst også ekstra midler, slik at det blir nok til både å videreføre de forskerskolene som fungerer, pluss å gjøre tiltak som gir også andre doktorgradskandidater et best mulig tiltak.

2. REFUSJONSPROBLEMET:

Det har den siste tiden vært en økning i antall refusjoner ved fakultetet, noe en ny struktur for forskerutdanningen bør ta hensyn til i form av tilrettelegging for virkemidler. For det første bør det undersøkes (forskes) grundig på hva som er grunnen til økningen i antallet refusjoner den siste tiden (også når det gjelder komiteenes arbeid og ikke minst veileders rolle). For det andre bør kandidatene seint i doktoravhandlingsprosessen få mulighet til å diskutere utkast til avhandlingen i en faglig sammenheng, slik at eventuelle vesentlige problemer kan komme frem og finne en løsning FØR innlevering av selve doktoravhandlingen. Her bør man vurdere ulike ordninger som mesterklasse, prøvedisputas og bakleser. Det vil være vel anvendte penger å satse på slike tiltak, men det krever kanskje at fakultetet overfører enda mer penger på forskerutdanning enn de gjør i dag (jf. ovenfor).

Ann-Kristin

Koenraad de Smedt

Hvis veiledning skal så sentralt i forskerutdanningen, må antallet timer avsatt til dette formålet i arbeidstidregnskapet økes betraktelig. Den nåværende normen er ikke tilstrekkelig.

Innholdet in opplæringsdelen nevner ikke noe ifm. internasjonale forskerutdanninger, f.eks. de som inngår i Marie Curie-prosjekter. Det burde legges til rette for at at UiB deltar i internasjonale Marie Curie-nettverk som har sitt eget løp ifm. forskerutdanning. Som en følge av UiBs deltagelse i slike prosjekter burde opplæringsdelen kunne tilpasses i enda større grad enn det som er foreslått.

I tillegg til Marie Curie, gjelder denne kommentaren også andre internasjonale forskerutdanninger, f.eks. Erasmus Mundus PhD. UiB trenger en strategi og handlingsplan for å integrere slike internasjonale programmer i sine opplegg for forskerutdanning. En konsekvens av dette kan f.eks være at SVT ikke lenger skal ha monopol på vitenskapsteori.

Hilsen,

Koenraad

Øivin Andersen
Gunnstein Akselberg

Det humanistiske fakultet sendte ut et høringsnotat i februar 2011 hvor fakultetsledelsen foreslår å avvikle dagens forskerskoler i sin nåværende form som enheter direkte underlagt fakultetet. Det åpnes for en mulighet for videreføring på instituttnivå.

I stedet skal det opprettes forsknings- og forskerutdanningsutvalg ved instituttene som skal overta forskerutdanningsansvaret i samarbeid med de etablerte forskningsgruppene ved hvert institutt. Dette betyr at skillet mellom forskning og forskerutdanning blir utvisket. Det er viktig å ha både gode forskningslokomotiv (forskningsgruppene) og gode forskerutdanningslokomotiv (forskerskolene), og ikke blande disse sammen.

Ved at forskerutdanningen knyttes til forskergrupper og institutteter, vil vi få en fragmentering og miste det faglige perspektivet som forskerskolene gir. Utvikling av fag og forskning skjer nettopp i miljøer der ulike faglige tilnærminger, teorier og metoder møtes og konfronteres. Monofaglige miljøer fører ofte til faglig reproduksjon og stagnasjon. Det er viktig med nye impulser og å kunne se sitt eget forskningsståsted i bredt faglig perspektiv.

Det er ingen tvil om at forskerskolene ved UiB har skapt en merverdi i forskerutdanningen gjennom de nettverk og samarbeidsavtaler som er etablert både nasjonalt og internasjonalt. Siden forskerskolene kom i full drift fra 2006 har disse enhetene bidradd til en kraftig gjennomstrømmning av phd-kandidater ved UiB. De har hatt en meget viktig miljøskapende funksjon ved å samle små miljøer som ikke har nok tyngde selv. Disse har fått betydelige faglige løft i de siste årene. Forskerskolene tiltrekker seg ressurser som mindre faglige enheter ikke uten videre er i stand til.

Ved å overføre de økonomiske midlene som har vært brukt til forskerskolene fra fakultetet til instituttene, vil en også stå i fare for å svekke forskerutdanningen økonomisk ved at det vil kunne bli en lokal allokeringskonflikt. Når ledelsen ved Det humanistiske fakultet nå foreslår å bygge ned disse aktivitetene går dette på tvers av det de andre fakultetene synes å satse på: Utnytte merverdien av forskerskolene. Dessutan vil den skisserte desentraliserte forskerutdanning føre til unødig byråkratisering.

Det humanistiske fakultet ønsker å overføre ansvaret for aktiviteter forbundet med forskerutdanning til instituttene og deres forskningsgrupper, og hevder at tilbakemeldinger som fakultetet har fått fra forskningsgruppene tyder på at det er mulig å gi gruppene mer ansvar for forskerutdanningen. I følge uttalelser som vi har innhentet er det lite som tyder på at dette er riktig når det gjelder de språkvitenskapelige miljøene. Derfor mener vi at dette forslaget i beste fall er prematurt. Vi etterlyser en grundig kartlegging av forskningsgruppenes aktiviteter og hvordan disse aktivitetene kan kombineres med organisert forskerutdanning.

Forskergruppene er ikke alltid organisert innenfor rammen av et institutt. Det fins forskergrupper som går på tvers av enkeltinstitutter, fakulteter og sågar institusjoner. Vi savner en plan for hvordan disse gruppene skal organiseres og finansieres.

Forslaget fra fakultetet virker forhastet og synes ikke å ha foretatt de nødvendige utredninger som bør være på plass før vedtak i denne saken kan fattes. Det er særlig to utredninger som bør ferdigstilles før saken behandles ferdig:

1. Kunnskapsdepartementet arbeider med å utarbeide et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk som skal inngå i det felles europeisk rammeverk. Dette skal være implementert ved utgangen av 2012.

2. En arbeidsgruppe for evaluering av forskerskoleordningen ved UiB ble nedsatt av Forskningsutvalget sentralt ved Universitetet i Bergen 02.11.2010. Dette arbeidet skal være ferdigstilt 01.06.2011.

Øivin Andersen
Gunnstein Akselberg

Nasjonal forskerskole Tekst Bilde Lyd Rom (TBLR) – Fortolkning og teoriutveksling, avd. Bergen (TBLR/B)

1. Innledning

TBLR/B – forskerskolen for de estetiske fagene – ser på dekanatets dokument som et strukturelt og organisatorisk forslag hvis fremste styrke er den vekten det legger på veilederens og veiledningens sentrale rolle i forskerutdanningen og på at PhD-kandidatene skal være knyttet til gode og relevante fagmiljø. Dokumentet diskuterer likevel ikke i tilstrekkelig grad de faglige og innholdsmessige konsekvensene som forslaget vil få for forskerutdanningen. På bakgrunn av dette har vi følgende innvendinger mot dekanatets forslag, hvor a., b. og c. er mer generelle innvendinger, mens d. gjelder spesielt for de estetiske fagene:

a. Dekanatets forslag synes å ta for lett på viktige punkter i UiBs Handlingsplan for forskerutdanning og de sentralt vedtatte retningslinjene for forskerutdanningsvirksomhet ved UiB.

b. Dekanatets forslag og debatten det har åpnet synes å skape et feilaktig og uheldig bilde av et motsetningsforhold mellom forskergrupper og forskerskoler. Slik vi ser det, har et slikt motsetningsforhold ingen rot i virkeligheten.

c. Vi mener at dekanatets ønske om å overføre ansvaret for forskerutdanningen til forskergruppene og forskningsutvalgene (FFU'ene) og å avvikle det ansvaret forskerskolene i dag utøver innenfor opplæringen på vegne av fakultetet, er lite gjennomtenkt og medfører en rekke problematiske aspekter. De faktiske konsekvensene bør i det minste utredes før en fatter en endelig avgjørelse.

d. For de estetiske fagene medfører dekanatets forslag en overhengende fare for at forskerutdanningens innhold ikke vil ivaretas og sikres i tilstrekkelig grad. Samtidig vil en også gå glipp av den gevinsten som TBLR/Bs dypt forankrede tverrfaglige fokus og opparbeidede samarbeidsnettverk medfører for PhD-stipendiatene så vel som deres respektive fagmiljøer.

Disse punktene vil i det følgende bli diskutert i detalj, før vi presenterer vår overordnede konklusjon og kommer med forslag til hvordan vi ser at forskerutdanningen ved HF kan styrkes.

2. Utdypning av punkt a

Etter TBLR/Bs oppfatning harmonerer dekanatets forslag dårlig med UiBs sentrale retningslinjer og arbeid for forskerskolene ved Universitetet. Dette fordi forslaget går på tvers av Handlingsplanens understrekning av at forskerutdanningen skal foregå i aktive forskningsmiljø *så vel i forskergrupper som i forskerskoler*, hvor sistnevnte også skal være ”utvidete faglige nettverk” i tillegg til forskergruppens faglige fellesskap (Handlingsplanen, s. 5). Vi mener at UiBs Handlingsplan for forskerutdanning bør etterkommes uten at de nevnte punktene utvannes.

Forslaget toner dessuten ned UiB sentralt sin understrekning av behovet for utvidede faglige nettverk. Dekanatets forslag synes å favorisere kun det nettverk som stipendiatens og veileder(e)s felles ”medlemskap” i samme forskergruppe vil være i stand til å gi. En overbetoning av denne strukturen vil neppe være av det gode for en PhD-kandidat som skal utdannes til en selvstendig forsker som står på egne ben. Det noe rigide forslaget om at

kandidater må inngå i veileders forskergruppe vil etter vår oppfatning dessuten kunne være avgrensende for forskerutdanningen. Veileders uomtvistelig sentrale rolle i arbeidet med kandidatens avhandlingsprosjekt til tross, er det ikke gitt at det gunstigste opplæringsmessige fagmiljøet nødvendigvis er veilederens forskergruppe. Her må det være det enkelte PhD-prosjektets beskaffenhet som er avgjørende.

3. Utdypning av punkt b

Både i dekanatets forslag og debatten som har fulgt det, har vi registrert en uproduktiv motstilling av forskerskoler mot forskergrupper. Denne bør snarest bygges ned. Angående forskerskoletilknytningen, anser dekanatet det f.eks. som ”uheldig, unødvendig og potensielt fordyrende at det fagmiljøskapende ansvaret fordeles på to i prinsippet uavhengige enheter, forskerskoler og forskergrupper, og at ansvaret for organisering av kurs knyttet til opplæringsdelen kan komme til å skje utenfor og mer eller mindre uavhengig av fagmiljøet, dvs. forskergruppa kandidaten og veilederen tilhører” (Dekanatets forslag, s. 4).

Dekanatets forslag synes her feilaktig å fremstille forskergrupper og forskerskoler som om de var i opposisjon til hverandre, og forskerskolene som om de ikke var tilknyttet fagmiljøene. Dette er feil. For det første er forskergruppenes virke og forskerskolenes virke tilknyttet ulike deler av PhD-studentenes arbeid – arbeidet med selve avhandlingen hører naturlig hjemme hos førstnevnte, mens opplæringsdelen hører naturlig hjemme hos forskerskolene. Det er dermed ikke noe motsetningsforhold mellom de to, spesielt siden forskerskolens opplæringsstab for øvrig også er forskergruppemedlemmer, noen er også forskergruppeledere.

Det er dessuten misvisende at forskerskolenes kurs innenfor opplæringsdelen skulle skje ”uavhengig av fagmiljøet”, all den tid de aktuelle fagmiljøene er representert i forskerskolens ledelse, samt gjennom medvirkende veiledere og inviterte gjesteforelesere. Stipendiater og veiledere har dessuten anledning til å komme med ønsker om kursemner – ønsker som etterkommes så langt det er mulig. Her gir ikke dekanatets forslag etter vår mening en tilstrekkelig dekkende virkelighetsbeskrivelse.

4. Utdypning av punkt c

Etter vår mening er ikke dekanatets ønske om å revidere forskerutdanningen med utgangspunkt i instituttens organisatoriske strukturer – i praksis forskergruppene og et tenkt, nytt FFU – tilstrekkelig gjennomtenkt. Dette fordi trolig verken forskergruppene eller FFU’ene bestående av forskergruppelederne vil være i stand til å ha det samme kontinuerlig vedvarende og spesielt innrettede fokuset på PhD-kandidatenes behov som dagens forskerskoler har.

Skal **forskergruppene** kunne integrere mer enn sporadiske fragmenter av forskeropplæringsarbeidet i sitt virke, vil det kreve at de endrer fokus, noe som uunngåelig vil måtte gå på bekostning av deres eget primære forskningsrettede virke. Det er vanskelig å se for seg at dette i praksis ikke vil gå ut over enten forskergruppene selv (hvis de er villige til å tilpasse seg stipendiatenes behov) eller PhD-stipendiatene (hvis forskergruppene ikke i tilstrekkelig grad kan tilpasse seg deres behov). Uansett hva utfallet blir, vil det altså sannsynligvis være uheldig. I tillegg må det understrekes at forskergrupper er ustabile enheter, ofte knyttet til et engasjement på spesielle tematiske innsatsområder eller til spesielle forskningsprosjekter. HFs forskergrupper er da også mange, uenstartede, og i sin typiske drivkraft relativt spesialiserte. Antallet medlemmer varierer fra ytterst få og til ganske mange, og gruppene er ulike hva gjelder forskerutdanningsmessig erfaring. Noen grupper vil trolig også ha for ujevn aktivitet til formålet om forskerutdanning, noe som medfører at dekanatets modell i praksis med stor sannsynlighet vil skape ulike forskerutdanningsvilkår for de enkelte PhD-kandidatene, hvor de som er så heldig å være tilknyttet en velfungerende forskergruppe

vil bli tatt godt vare på, mens de som tilhører de mindre velfungerende gruppene ikke vil få sine behov dekket.

Denne typen uheldig forskjellsbehandling er ikke tilfellet for forskerskolene, som har PhD-studentenes behov som sitt eksplisitte hovedfokus. Forskerskolenes ledelse og opplæringsstab er oppnevnt for perioder av Fakultetet og er stabile enheter kun innrettet mot utdanningen av PhD-kandidatene. Skolene er underlagt budsjett- og økonomistyring, kontinuerlig protokoll- og rapporteringsplikt til Fakultetet samt UiB sentralt sin evaluering, og de er underlagt UiBs kvalitetskrav til forskerutdanningsvirksomhet, vedtatt 2003. Når det gjelder forskerutdanning, påligger det for øvrig oss bekjent ikke forskergruppene noen lignende krav.

Det er i dekanatets forslag dessuten uklart hvor et delegert ansvar for forskerutdanningen er tenkt lagt. Det sies at det skal tillegges et nyopprettet FFU ved instituttene, og det sies at det er forskergruppene som skal bære ansvaret. Dekanaten viser til en for oss ukjent spørreundersøkelse til grunnenhetene H2010 som bekreftet at forskergruppene ville være i stand til å "ta ansvar for fellesaktiviteter som inkluderer kandidatene", dvs. seminarer hvor "alle kategorier faglig ansatte" kan "legge fram forskningen sin" og "få faglige tilbakemeldinger fra resten av miljøet" (s. 3). Vi føler oss ikke overbevist om at den nevnte typen seminarvirksomhet i regi av forskergruppene – nødvendig og riktig som den er for *forskergruppene*s arbeid – i tilstrekkelig grad vil kunne være *spesielt innrettet mot PhD-kandidatenes forskerutdannelse*.

I sitt forslag synes det som om dekanaten selv er usikker og vakler i sin overbevisning om forskergruppene egnethet til å bære forskerutdanningsmessig ansvar ("tilfeller der tiden likevel ikke synes moden ennå"; s. 3). I disse "tilfellene" satser dekanaten på at fagmiljøer og instituttledelse skal "samarbeide med sikte på å få oppfylt betingelsene" (s. 3). Etter vår mening er det uklart hvilke betingelser det her er snakk om og hvordan de skal oppfylles. På vegne av kandidatene og forskerutdanningen har vi derfor store betenkeligheter overfor dette forslaget. Det minste en bør kunne kreve før en endelig avgjørelse fattes er at disse spørsmålene utredes i detalj.

Slik vi ser det, vil det heller ikke tjene forskerutdanningen å legge et slikt ansvar til de planlagte **FFU'ene**, bestående av forskergruppelederne og representanter for kandidatene/gruppe B. Vi oppfatter dette forslaget som en for utvendig tenkt, organisatorisk endring som ikke overveier det faglige innholdet, og som ikke imøtekommer PhD-utdannelsens faglige behov: Et FFU med forskergruppeledere fra ulike fagdisipliner, og knyttet til ulike prosjektorienterte eller tematiske innsatsområder, vil neppe kunne tilby alle PhD-kandidatene faglig samlande, relevante og tilstrekkelig tverrfaglig orienterte opplæringsdelskurs, slik som forskerskolen for de estetiske og forskerskolen for de lingvistiske fagene allerede gjør pr i dag. Hensynene som et heterogent sammensatt FFU ved instituttene vil måtte ta, vil sprike i mange retninger, og vil ikke kunne imøtekomme de tverrfaglig beslektede fagenes og de estetiske PhD-kandidatenes behov.

Disse kandidatene er mange. For de estetiske fagenes vedkommende dreier det seg til enhver tid om over 60 PhD-kandidater ved HF og SV/Infomedia som har behov for en forskerutdanningsmessig fellesarena, hvor de kan lære til og av hverandre og måle kunnskap og krefter med hverandre under et estetisk tverrfaglig lederskap. De lokale og faglig heterogene FFU'ene ved instituttene, og de mange, faglig prosjektorienterte og tematisk spesialiserte forskergruppene i instituttmiljøene, vil etter vårt syn vanskelig kunne imøtekomme et så faglig omfattende og allment overgripende behov på en tilfredsstillende måte.

Vi ser også et betydelig dilemma i at dekanaten foreslår at ikke bare lokale kurs, men også at ansvaret for og organiseringen av nasjonale kurs skal legges til instituttene FFU'er. De estetiske og lingvistiske forskerskolene i Bergen er avdelinger av nasjonale skoler med

egne nasjonale ledelser og nasjonal kursvirksomhet, som vil bli videreført selv om avdelingene i Bergen avvikles i sin nåværende form. Her vil det kunne oppstå både organisatoriske og – i jakten på eksterne midler fra NFU-H og andre – bevilgningsmessige komplikasjoner, som gjør det sannsynlig at HF i Bergen kommer dårligere ut enn i dag.

Det å bygge opp et konstruktivt og engasjert forskerutdanningsmiljø er et møysommelig arbeid som krever hardt arbeid og tålmodighet. Man kan ikke skape slike velfungerende miljøer kun gjennom beslutninger. Det som derimot er fort gjort ved lite gjennomtenkte beslutninger, er å tilintetgjøre det velfungerende resultatet av det omfattende og møysommelige arbeidet som gjennom en årrekke er blitt utført blant vitenskapelig ansatte for å kunne tilby en PhD-utdanning hvor hovedfokus er rettet mot PhD-kandidatens opplærings- og avhandlingsbehov.

Vi kan heller ikke se at tanken om å fordele Fakultetets forskerutdanningsmidler på instituttene, og derfra videre til lokale forskergrupper og enheter, vil være kostnadsbesparende. Snarere vil konsekvensen være en økning i antall mindre kurs og en økt indre konkurranse om midler til slike ved enkeltgrupperinger som i dag, gjennom felles forskerutdanningskurs og seminarer, allerede er faglig godt ivaretatt innenfor forskerskoleordningen. Vi kan heller ikke se noen forskerutdanningsmessig faglig kvalitativ gevinst i dette forslaget. Den oppsplittingen som dette forslaget vil innebære, vil også gjøre det økonomisk vanskelig å kunne videreføre forskerskolene i form av et samarbeid mellom institutter som reelt ønsker det.

Vi støtter imidlertid dekanatets tanker om å endre sammensetningen av Fakultetets Styringsgruppe for forskerutdanning, men ikke på den måten dekanatet foreslår. Inkluderingen av og samarbeidet mellom både forskerskoler og forskergrupper i utøvelsen av Fakultetets ansvar for forskerutdanningen bør befestes og synliggjøres gjennom en utvidelse av Styringsgruppen for forskerutdanning hvor det i tillegg til de nåværende representanter for kandidatene, forskerskolene og SVT, også oppnevnes representanter for fagmiljøene ved de lokale instituttene. Dette vil styrke planlegging og medvirkning, gi bedre transparens og gjensidig informasjonsflyt, fremme gjensidig tillit mellom aktørene, og det vil lette samarbeidet om og fordelingen av utøvende ansvar og arbeidsoppgaver mellom forskerutdanningens aktører.

5. Utdypning av punkt d

For de estetiske fagenes tilfelle vil dekanatets forslag etter vår mening kunne medføre en fare for at forskerutdanningens konkrete faglige innhold ikke ivaretas og sikres i tilstrekkelig grad. Dette siden de estetiske fagene i dag er spredt på tvers av instituttene: TBLR/B har stipendiater som befinner seg ved LLE, IF, Grieg og SV/Infomedia, og til en viss grad også FOF (filosofisk estetikk) og AHKR (kulturfagene). Vi har dessuten registrert en økning i antallet høyskoletilknyttede kandidater. Forskerskolenes tilbud er av avgjørende betydning for denne gruppen, som vil bli stående uten en vesentlig del av miljøtilknytningen til HF/UiB dersom forskerskolene avvikles i sin nåværende form.

For TBLR/Bs vedkommende har denne situasjonen medført en sterk vektlegging av tverrfaglighet og samarbeid på tvers av instituttgrensene. Etter dekanatets foreslåtte modell vil hensynet til våre PhD-studenter og deres respektive fagmiljøer svekkes i forhold til dagens situasjon, hvor forskerskolen har etablert en aktiv og velfungerende arena der kandidater og veiledere innenfor beslektede fag lærer av og til hverandre på tvers av disiplinære grenser. Viktigheten av dette kan ikke understrekes sterkt nok, da dette tverrfaglige estetikkmiljøet gjør det mulig å samarbeide om felles problemstillinger på tvers av grensene til de enkelte fag, forskergrupper og institutter. Kandidatene får dermed viktige tverrfaglige perspektiver på sin forskning, og de innlemmes i et vidt nettverk med lokale, nasjonale og internasjonale foreninger. Dersom dekanatets forslag gjennomføres, vil den åpenbare gevinsten som dette medfører falle bort. På dette punktet mener vi at dekanatets forslag virker direkte begrensende

i forhold til muligheten til PhD-kandidatene i estetiske fag for å få dekket sine forskerutdanningsbehov innenfor opplæringsdelen.

6. Oppsummerende konklusjon

Basert på de overnevnte utdypningene, er TBLR/Bs konklusjon at det, i stedet for å låse ansvaret for forskerutdanningen til instituttnivå, er fornuftig å skille mellom det systematiske og helhetlig detaljerte arbeidet med PhD-utdanningens spesifikke *avhandlingsdel* (knyttet til veileder, forskergrupper og det lokale fagmiljø), og dens tverrfaglige *opplæringsdel* (knyttet til forskerskolene under mandat fra Fakultetet). Etter vårt syn er det altså ikke gunstig å gi forskergruppene eller FFU'ene formelt ansvar for forskerutdanningen. Dette ansvaret bør fortsatt ligge på fakultetsnivå, og det vil derfor være et feilgrep å avvikle de veietablerte og godt fungerende forskerskolene. Fakultetet bør fortsatt sikre skolenes finansiering og de vilkår de trenger for sitt videre virke, slik som i dag. I TBLR/B sitt tilfelle innebærer dette en videreføring av den estetisk-faglig utdypende og allment overgripende virksomheten innenfor opplæringsdelen i PhD-utdanningen (15 stp), og et kontinuerlig arbeid med en videre utvikling av denne virksomheten. Slik vi ser det er dette en forutsetning for etablering av gode faglige standarder i de estetiske fagene på tvers av de lokale fagmiljøene, noe som også vil komme de ulike fagmiljøene til gode gjennom tilgang til nye teoretiske og tverrfaglige innsikter.

Avvikling av TBLR/B og øvrige, velfungerende forskerskoler, som møysommelig og gjennom år har bygget opp tverrfaglige opplæringsstrukturer og fruktbare læringsmiljø vil etter vårt syn være uheldig for forskerutdanningen. Prosjekt- og forskergrupper bør brukes til *deres* formål i forskerutdanningen, forskerskoler til *deres* formål. Det finnes ingen gode, faglige grunner til at dette bør endres. Når det endelig gjelder de fagene ved HF som ikke har utviklet de faglig-utdypende og allment overgripende hensynene i opplæringsdelen gjennom en forskerskole-sammenheng, slik man har fått det til i den estetiske og den lingvistiske forskerskolen, mener vi at det er en langt bedre løsning at HF arbeider med å utvikle spesielle særordninger for disse resterende fagene enn at en ødelegger de velfungerende forskerskoleordningene for HFs flertall av PhD-kandidater og veiledere. I TBLR/B er et bredt miljø for disse hensynene allerede etablert. Avvikles forskerskolen som fakultetets ansvar, vil dette miljøet forvitte.

7. Forslag til konkrete forbedringer

Helt til slutt vil vi peke på forbedringer som kan gjøres både i forhold til forskergrupper og forskerskoler for å få samspillet mellom dem til å bli bedre. Fakultetet kan overfor forskergruppene legge til rette for en bedre koordinering, og for at de kan få ytterligere styrket sitt forskerutdanningsmessige erfaringsgrunnlag og kompetanse. For forskerskolenes vedkommende er det nå på tide å styrke fagmiljøenes "eierforhold" til skolene ytterligere. Forskerskoleledelsene eller koordineringsgruppene er trolig store nok, men retningslinjene for fagmiljøenes representasjon i ledergruppene kan presiseres. Videre er forskerskolen TBLR/B i gang med et arbeid for å sikre at enda flere veiledere enn i dag deltar i skolens kurs og seminarer. Dette arbeidet kan Fakultetet legge bedre til rette for overfor veilederne. Selv om både kandidatdeltakelsen i koordineringsgruppen og evalueringene av våre kurs sikrer kandidatens medbestemmelse i valget av kursenes emnefokus, hyppighet og omfang, kan Fakultetet videre styrke kanalene til den enkelte PhD-kandidat i disse spørsmålene.

Forskerskoleledelsesmodellen bør opprettholdes slik den er i dag, og både forskerskoleleder og koordineringsgruppe bør fortsatt oppnevnes av Fakultetet etter forslag, men Fakultetet kan være mer aktivt i å medvirke til utarbeidelsen av avgrensede tjenesteperioder, f.eks. på 4 år (noe som vil samsvare med periodene i de nasjonale forskerskolestyrene), og dermed bidra mer aktivt til veksling av vervene mellom de involverte

fagmiljøene/instituttene. Når det gjelder PhD-kandidatenes funksjonsperioder i koordineringsgruppene, kan Fakultetet også bidra mer aktivt til å etablere avgrenset tjenestetid for kandidatene. Forslagene til PhD-kandidater til koordineringsgruppene bør komme til Fakultetet fra de instituttene/valkretsene de hører til ved, slik at instituttrepresentasjonen i forskerskoleledelsene sikres ytterligere.

Endelig bør Fakultetet videreføre og sikre de relativt begrensede budsjettene de setter av for at forskerskolene skal kunne ha et forsvarlig kurstilbud. Dette gjelder for TBLR sin del den pr i dag betraktelig reduserte årsmedlemsavgiften til skolens nasjonale nivå (som sikrer det store årlige nasjonale kurset for 40-50 deltakere over 3 dager) i og med at den nasjonale TBLR-skolen nå har hele fem medlemsuniversiteter som bidrar til den nasjonale felleskassen (UiB; NTNU, UiT, UiA og UiS). Dette nasjonale medlemskapet sikrer PhD-kandidatene muligheten til deltakelse i en rekke forskerutdanningskurs og seminarer både i innland og utland, ut over TBLR/Bergen sine egne arrangementer. På den andre siden gjelder det avsetningen til de jevnt over 2 kursene og seminarene som arrangeres over 2 dager lokalt i Bergen hvert semester; disse er billige forskerutdanningsarrangementer og representerer uansett ingen stor utgiftspost.

Forskerskolen i språkvitenskap og filologi

v/ leder Victoria Rosén

Forslaget fra dekanatet om en omlegging av forskerutdanningen ved fakultetet innebærer store endringer fra dagens system. Jeg har forståelse for at dekanatet ønsker å forbedre forskerutdanningen ved fakultetet, men jeg mener at forslaget er problematisk på flere måter.

Hovedtrekkene i forslaget er at det overordnede ansvaret for opplæringsdelen skal legges på instituttnivå, at forskerskolene i sin nåværende form skal avvikles og at forskergruppene skal gis en viktig rolle i forskerutdanningen. Det er meningen at det skal opprettes et forsknings- og forskerutdanningsutvalg ved hvert institutt, ledet av forskningskoordinator og satt sammen av lederne for instituttets forskergrupper samt representanter for gruppe B, og at dette utvalget skal ha et overordnet ansvar for organisering av opplæringsdelen. Et åpenbart problem her er at forskergruppene ikke er enheter som ligger på instituttene. Flere av forskergruppene inkluderer forskere fra mer enn ett institutt, og noen har sågar medlemmer fra forskjellige institusjoner. Et annet problem er at det er svært mange forskergrupper på noen institutter; på UiBs oversikt over forskergrupper står det at LLE for tiden har 21 forskergrupper. Et utvalg bestående av lederne for alle disse pluss forskningskoordinator og representanter for gruppe B virker som et uegnet forum for å organisere opplæringsdelen av forskerutdanningen.

Forslaget fra dekanatet viser til UiBs handlingsplan for forskerutdanning, og siterer derfra bl.a.:

Ph.d.-kandidatene skal knyttes til faglige fellesskap i forskningsgrupper, og alle bør gis tilbud om å delta i forskerskoler.

Omfanget av faglige nettverk ph.d.-kandidatene kan knyttes til, avhenger av organisering av forskningsgruppene og forskerskolene.

På tross av at handlingsplanen så klart vektlegger betydningen av både forskergrupper og forskerskoler, foreslår dekanatet at forskerskolene kan legges ned. Jeg mener at både forskergrupper og forskerskoler er viktige for forskerutdanningen, men at de har ulike roller å spille. Forskergruppene kan, slik dekanatet går inn for, være med på å danne et godt fagmiljø for ph.d.-kandidatene. Forskerutdanningen vil faktisk kunne forbedres betraktelig hvis alle ph.d.-kandidatene får være "medforskere" i forskergrupper. Men de fleste forskergrupper er små, og de kan ikke fylle alle kandidatenes behov når det gjelder fagmiljø. Forskergruppeordningen er veletablert på noen fakulteter men ganske ny på vårt fakultet, og noen av de nyopprettede forskergruppene er allerede blitt lagt ned. Dessuten har våre forskergrupper ingen ressurser til administrasjon og koordinering.

Blivende forskere trenger også et videre fagmiljø, og det er bl.a. dette behovet forskerskolene er ment å dekke. På s. 21 i handlingsplanen står dette:

Det forskerskolene normalt tilbyr er et tillegg i form av møteplasser og utvidede faglige nettverk for PhD-studenter, veiledere og gjesteforelesere.

Forskerskolen i språkvitenskap og filologi har eksistert siden 2004 og fungerer svært godt. Forskerskolen gir kandidatene et større nettverk av kolleger og en mulighet til å utvikle seg som forskere i bredden. Gjennom å delta på avhandlingsseminarer får de erfaring i å bedømme og uttale seg om arbeider utenfor sitt eget faglige spesialområde. Det er ønskelig at de forskere vi utdanner, skal ha bred kompetanse, ikke bare spisskompetanse i fagfeltet de spesialiserer seg på i forbindelse med avhandlingsarbeidet. Kandidatene får også et bredt

tilbud av forskerkurs, som ofte arrangeres i samarbeid med forskergruppene. Kurstilbudet er hele tiden tilpasset de ph.d.-kandidatene som for tiden deltar i forskerskolen. Siden 2006 har forskerskolen også inngått i Den nasjonale forskerskolen i språkvitenskap og filologi, et samarbeid mellom Universitetet i Agder, Norges Handelshøyskole, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Universitetet i Tromsø og Universitetet i Oslo. Det er viktig med et slikt samarbeid for å kunne gi et bredt nok kurstilbud.

Forskerskolen i språkvitenskap og filologi har ph.d.-kandidater fra to institutter, LLE og IF. Det vil ikke være umulig å organisere det arbeidet som nå utføres av forskerskolen, gjennom et samarbeid mellom instituttene, men det vil være mye vanskeligere. Ansvaret vil fragmenteres, og det vil lett oppstå konflikter.

Hvis andre forskerskoler ikke fungerer etter hensikten, er det naturligvis viktig å finne andre løsninger. Alle fakultetets ph.d.-kandidater bør ha et fullgodt tilbud om forskerutdanning. Men Forskerskolen i språkvitenskap og filologi gir sine ph.d.-kandidater et godt tilbud både faglig og sosialt. Jeg mener derfor at i hvert fall denne forskerskolen bør fortsette som tidligere, og at ansvaret for den ikke må delegeres til instituttnivå.

Faggruppe for digital kultur, LLE

Forskergruppe for digital kultur, LLE

Forskergruppe for elektronisk litteratur, LLE

Høringsuttalelse ang. "Revisjon av forskerutdanningen ved Det humanistiske fakultet - forslag fra dekanatet februar 2011"

Ansvarsmodell

Vi støtter forslaget hovedintensjon om at ansvaret for veiledning av doktorgradskandidater skal legges til gode fagmiljøer. Vi støtter også det overordnede synet at denne visjonen kan realiseres best gjennom en styrking og utvidelse av forskergruppene og forskerskolene gjennom en konsekvent delegeringsmodell.

Vi mener at forslaget ønske om "gjennomgang av prosedyrer, retningslinjer og ansvarsfordeling på detaljnivå" er prisverdig; vi mener imidlertid at forskergruppene status, rolle og ressursituasjon, inklusive forskergruppeledernes formelle rolle er, pr. dags dato, altfor utydelig til å kunne overta en slik rolle uten nødvendig organisatorisk og ressursmessig styrking.

Vi mener at et vellykket doktorgradsarbeid er en kombinasjon av to faktorer: (1) individuell talent og besluttsomhet hos kandidaten, og (2) etablering av en velfungerende verdiskapningskjede fra rekruttering til disputas rundt doktoranden.

Dagens situasjon byr etter vårt syn ikke på en slik optimalisert verdiskapningskjede, og fører til en uheldig atomisering av doktorgradsprosessen og feil plassering av godkjenningsansvaret for pliktleveringer og seminarinnlegg.

Vi mener at konkrete og inngående grep må foretas i doktorgradsutdanning, slik at kandidatene får i større grad fokusere på sitt hovedprosjekt.

Fakultetets og forsknings- og forskerutdanningsutvalgets rolle

Vi mener at FFU skal utelukkende utøve en kontroll- og rådgivingsfunksjon ved instituttet og virke som bindeledd mellom basismiljø og institutt og fakultet. Etter delegeringsmodellen som denne uttalelsen bygger på, skal en vesentlig del av ansvaret som er foreslått lagt til FFU, legges til instituttene og fagmiljøene, for eksempel forskergruppene / forskerskolene.

Vi mener at ideen om å legge ansvaret til forskerskoler er verdifull, men at dette vil neppe fungere som en standard løsning for delegeringsmodellen for alle fagfelt. Vi foreslår derfor en mer fleksibel delegeringsform hvor miljøene velger selv å legge ansvaret til en forskergruppe (med nødvendig oppgradering administrativt, akademisk og ressursmessig) eller en forskerskole (gjerne organisert internasjonalt). Det viktigste er å identifisere forskningsmiljøer som har kompetanse og kapasitet til å lede forskerutdanningen og inspirere kandidatene.

En slik delegeringsmodell lar seg ikke under noen omstendighet gjennomføre uten en betydelig oppgradering av forskergruppens status, rolle og ressurstilgang.

Forskerskoler skal kunne opprettes i regi av en eller flere forskergrupper hvor og når det er hensiktsmessig. Vi er derimot uenig i at *all* forskerutdanning skal uniformeres gjennom doktorskoler.

Veileders og kandidats primære akademiske tilknytning skal dog være en identifisert forskergruppe. Dette synet har også konsekvenser for rekruttering av doktorgradstipendiater og tildeling av forskerstipend.

Senter og vitenskapsteori - dets rolle i doktorgradsutdanningen

Forslaget slår fast at "HF er i dag det eneste fakultetet som har avsatt halvparten av opplæringsdelen til vitenskapsteori og etikk". Vi mener at forslaget, med bakgrunn i delte erfaringer med dagens krav, da spesielt den delen knyttet til vitenskapsteori og etikk, kan kun realiseres med en ressursallokering og beslutningsdelegering som tilsvarer faggruppens undervisningsdel. I klartekst mener vi at intensjonene i forslaget kan kun realiseres med delegering av godkjenning av doktorgradsutdanning med tilførsel av midler til forskergruppene / forskerskolene etter den fleksible modellen skissert overfor.

Som en konsekvens av dette, og med bakgrunn i doktorgradskandidaters til dels negative erfaringer med denne delen av doktorgradsutdanningen ("irrelevant", "forsinkende" "unødvendig"), foreslår vi at SVTs nåværende rolle avvikles og at ansvaret legges til fagmiljøene gjennom forskergruppene og doktorskolene når disse er velfungerende. SVTs rolle i doktorgradsutdanningen blir, foreslår vi, å tilby doktorgradskandidatene kurs- og faglige sammenkomster i konkurranse med lokale eller internasjonale forskerutdannings-tilbud. Vi mener at den nåværende ordningen (med fragmentering av ansvaret for doktorutdanningen ved HF) virker produktvitethindrende for mange kandidater. Vi foreslår også at de midlene som allokteres SVT delegeres til basisenheten etter den konsekvente delegeringsmodell denne uttalelsen bygger på.

Konkret foreslår vi en reduksjon av vitenskapsteori- og etikkdelen til 5 stp. og ber om at ansvaret legges til fagmiljøet. SVT vil deretter kun fungere som ressursleverandør i samråd med fagmiljø og kandidat.

Veilederfunksjonen

Veilederfunksjonen skal fortsatt innta en sentral rolle i forhold til doktorgradsarbeidet og doktorutdanningen. I den grad man skiller mellom det spesifikke forskningsarbeidet som skal munne ut i en doktoravhandling og andre obligatoriske aktiviteter, for eksempel doktorutdannings vitenskapsteoretiske del, mener gruppen at:

- a. Veileder(ne)s primære ansvar og rolle bør forbli selve doktorgradsarbeidet og annen virksomhet (spesialkurs, konferanser, feltarbeidlogistikk mm.) som har direkte relevans for doktorgradsarbeidet.
- b. Hvis veileders og forskergruppens ansvar skal omfatte flere eller alle aspekter av doktorutdanningen, bør veileder og forskergruppe komme sterkere inn i utforming, godkjenning og bedømmelse av for eksempel den vitenskapsteoretiske delen.

Vi støtter varmt intensjonen om at kandidatene skal kunne benytte seg av flere veiledere. Svært ofte vil man kunne finne en slik veiledning utenfor institusjonen, gjerne utenlands. Det må derfor allokeres realistiske ressurser for at dette ønske skal kunne realiseres.

Nødvendig oppgradering av veilederfunksjonen

Nåværende arbeidsregnskapsnormer doktorgradsveiledning undervurderer betydelig den nødvendig totale arbeidsinnsatsen som inngår i en doktorgradsveiledning. Med større delegering av flere aspekter av doktorutdanningen til basismiljø og veileder vil behovet for en grunnleggende revurdering og normering av veileders innsats være påkrevd.

Internasjonaliseringsdimensjon mangler

Vi finner det overraskende at forslaget, etter så mange år med til dels store anstrengelser for å internasjonalisere våre forskningsmiljøer ved HF, har funnet så liten plass for denne dimensjonen.

Forslaget tar i for liten grad høyde for internasjonalisering av forskning generelt og doktorgradsutdanningen spesielt som den viktigste faktor for å heve det faglige nivået.

Det bør etter vår mening innarbeides tydeligere og mer konkrete visjoner for stimulering av delte doktorgrader (samveiledning / co-tutelle), fjerning av unødige administrative barrierer, tydelige insentiver for kandidat og forskergruppe.

Det er i dagens forskningsverden ikke mulig å planlegge en forskerutdanning uten å plassere internasjonale forskerutdanningsprosesser og -ordninger (for eksempel Erasmus'

intensive programmer, rammeavtaler med andre universiteter) i hjertet av den planlagte omleggingen.

på vegne av

Faggruppe for digital kultur, LLE

Forskergruppe for digital kultur, LLE

Forskergruppe for elektronisk litteratur, LLE

Daniel Apollon

leder Forskergruppe for digital kultur